

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Совенка Сергія Петровича

«Теоретико-методичні основи технічної підготовки легкоатлетів у системі багаторічного удосконалення (на прикладі спортивної ходьби)»,

подану на здобуття наукового ступеня

доктора наук з фізичного виховання та спорту

за спеціальністю 24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт

Сучасні тенденції розвитку спорту в Україні та світі підпорядковані процесам глобалізації. Зазнаючи потужного впливу міграції спортсменів, індивідуалізації і професіоналізації їх підготовки, комерціалізації змагань та всеохоплюючої інформатизації через відкриті можливості доступу до сучасних методик, успішних програм та ефективних технологій, в спорті залишається незмінною потреба опанування раціональною технікою виконання прийомів змагальної діяльності, що детермінує подальші результати і, як наслідок, високі досягнення спортсменів. Попри складні обставини підготовки українських спортсменів, низку об'єктивних загальнодержавних проблем, фінансово-економічні труднощі, українські легкоатлети мають значний потенціал реалізації власних можливостей. Оновлення підходів до процесу навчання, вдосконалення та освоєння спеціалізованих навичок, рухів та знань для досягнення високого рівня індивідуальної майстерності у системі багаторічного удосконалення технічної підготовки легкоатлетів, які спеціалізуються в спортивній ходьбі, потребує постійного і систематичного вивчення, аналізу та інтерпретації результатів, перегляду пріоритетів у процесі технічної підготовки, впровадження актуальних тренувальних методик, новітніх практик та інноваційних рішень задля подальшої демонстрації високого професійного рівня на міжнародній арені. Сьогодні більшість тренерів не володіють повним спектром даних про біомеханічні характеристики техніки своїх підопічних, що на сучасному етапі є важливим інструментом в удосконаленні технічної підготовки спортсменів. Сьогодення вимагає від науковців ефективних пропозицій, як підґрунтя подальших досягнень, саме тому мета дисертаційного дослідження С.П. Совенка, що полягає у «формуванні системи знань технічної підготовки легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, шляхом розробки багатофункціональних біомеханічних моделей основних елементів технічних дій у системі багаторічного удосконалення» безапеляційно є актуальною і необхідною для раціоналізації сучасних підходів до організації ефективної роботи.

Дослідження по темі дисертації С.П. Совенка проводилися відповідно до Планів науково-дослідної роботи НУФВСУ:

- на 2016–2020 рр. за темою 2.14 «Теоретико-методичні основи підвищення технічної майстерності кваліфікованих спортсменів у змагальних вправах (на прикладі легкої атлетики, зимових видів і велосипедного спорту)», № державної реєстрації 0116U001616;

- на 2021–2025 рр. за темою 2.1 «Теоретико-методичні основи фізичної та технічної підготовки спортсменів на етапах багаторічного удосконалення (на прикладі легкої атлетики, зимових видів та велосипедного спорту)», № державної реєстрації 0121U108193.

Наукові результати дисертації висвітлено у 38 наукових публікаціях: 21 наукова праця, де опубліковано основні наукові результати дисертації (18 статей у наукових фахових виданнях України, з них 3 проіндексованих у базі даних Web of Science Core Collection, 2 статті у науковому періодичному виданні Румунії, проіндексовані у базі даних Scopus, (Q4) та 1 стаття у науковому періодичному виданні Словаччини); 5 публікацій апробаційного характеру, 12 робіт, які додатково відображають наукові результати дисертації

Структура дисертаційного дослідження. Дисертація оформлена згідно вимог МОН України і складається з вступу, семи розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, що містить 411 посилань (з них 233 англomовних), і додатків. Загальний обсяг роботи становить 476 сторінок.

У *вступі* визначеною актуальністю обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими темами і планами, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, описано теоретико-методологічну основу дослідження, визначено методи і контингент, представлено новизну одержаних результатів, їх практичну значущість та інші структурні компоненти відповідно вимогам.

У *розділі 1* автором дисертаційного дослідження представлено ґрунтовний аналіз проблем технічної підготовки спортсменів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, у системі багаторічного удосконалення. На основі вивчення та опрацювання опублікованих наукових праць впливових вітчизняних та іноземних спеціалістів узагальнено передумови та шляхи оптимізації технічної підготовки спортсменів, представлено сучасну структуру та зміст багаторічної підготовки легкоатлетів, котрі спеціалізуються у спортивній ходьбі, обґрунтовано технічну підготовку як пріоритетний напрям удосконалення змісту багаторічної підготовки та основні напрями її удосконалення на етапах багаторічної підготовки у спортивній ходьбі. Здобувачем докладно синтезовано значущість моделювання технічних дій і особливості побудови тренувального процесу та змісту технічної підготовки на етапах багаторічного удосконалення спортсменів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, через засоби тренування та їх розподіл у процесі технічної та фізичної підготовки на етапах багаторічного удосконалення. Автором дисертаційного дослідження ретельно проаналізовано та узагальнено напрацювання фахівців щодо актуальних аспектів вивчення та удосконалення техніки спортсменів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі.

У *розділі 2* автором підкреслено проблематику наукових досліджень, пов'язаних з технічною підготовкою спортсменів у системі багаторічного удосконалення, спираючись на методологічні засади фахівців, які визначали фундаментальні положення теорії спорту і системи підготовки спортсменів. Вибір, опис та представлення методів дослідження обумовлюють якість

дисертаційного матеріалу. У дослідженні використано потужне представництво методів: системний підхід, загальнологічні методи, методи кваліметрії, педагогічне спостереження, відеозйомку та біомеханічний аналіз рухових дій спортсменів, моделювання техніки рухових дій, педагогічний експеримент та методи математичної статистики для опрацювання отриманих показників. Ґрунтовність отриманих результатів посилюють, зазначені у розділі, кількісні і якісні характеристики контингенту дослідження (провідних тренерів і спортсменів).

У розділі 3 визначено вивчені передумови удосконалення технічної підготовки легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, у системі багаторічного удосконалення. Автором представлено сучасні варіанти тактики подолання дистанції провідними легкоатлетами світу, що характеризують технічну підготовку та біомеханічну структуру технічних дій у спортивній ходьбі. Здобувачем ретельно проаналізовано досвід передової спортивної практики з технічної підготовки легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, у системі багаторічного удосконалення. Розділ доцільно структуровано таблицями і рисунками, що упорядковують якісні та інформативні результати організованого дослідження. У висновку до розділу проведено логічне узагальнення можливостей динаміки швидкості проходження дистанцій та найбільш поширені недоліки в техніці спортивної ходьби, що сприяло виявленню основних напрямків удосконалення технічної підготовки легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, у системі багаторічного удосконалення.

У розділі 4 визначено біомеханічну структуру технічних дій легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, у системі багаторічної підготовки, охарактеризовано інформативні біомеханічні характеристики техніки легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, що впливають на досягнення спортивного результату у першій та другій стадіях багаторічної підготовки. У розділі показано системотвірні біомеханічні характеристики техніки структури технічних дій у спортивній ходьбі на 20 км у чоловіків та жінок, інформативні біомеханічні характеристики техніки, що впливають на досягнення високих результатів, виявлено кореляційний взаємозв'язок спортивного результату та біомеханічних характеристик техніки у спортивній ходьбі на етапах попередньої базової та спеціалізованої базової підготовки. Автором показано особливості моделювання елементів технічних дій факторну структуру технічних дій легкоатлетів, а також багатофункціональні біомеханічні моделі техніки спортивної ходьби у системі багаторічної підготовки.

У розділі 5 наведено результати експериментальної перевірки ефективності багатофункціональних біомеханічних моделей основних елементів техніки спортивної ходьби в процесі технічної підготовки легкоатлетів, обґрунтовано засоби та методичні підходи у процесі технічної підготовки на основі багатофункціональних біомеханічних моделей основних елементів технічних дій легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі

та обґрунтовано експериментальну програму технічної підготовки легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, в річному циклі на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей.

У розділі 6 представлено методологію технічної підготовки легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, у системі багаторічного удосконалення через формування теоретико-методичного та методико-технологічного блоків методології технічної підготовки легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, у системі багаторічного удосконалення. Показано сучасні підходи до аналізу передумов, структури та змісту технічної підготовки спортсменів, котрі обґрунтовано на теоретичному та емпіричному рівнях та доведено результатами експериментальних досліджень.

У розділі 7 спираючись на значну кількість опрацьованих наукових матеріалів представлено аналіз і узагальнення результатів дослідження. Показано, підтверджені власними результатами проведених досліджень, думки фахівців з низки актуальних питань, зазначено напрямки напрацювань, що доповнено отриманими результатами.

Серед здобутих результатів представленого дисертаційного дослідження, на нашу думку, найбільшу цінність, теоретичне і практичне значення має наукова новизна роботи:

- вперше обґрунтовано та розроблено теоретико-методичні основи оптимізації технічної підготовки легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, що включають обґрунтування системного підходу, розробку методології технічної підготовки та технології її реалізації у процесі підготовки скороходів для підвищення ефективності тренувального процесу та рівня спортивних результатів у системі багаторічного удосконалення;

- вперше розроблено та обґрунтовано систему знань, що розглядає технічну підготовку легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, як цілісну систему багаторічного удосконалення, спрямовану на досягнення високих спортивних результатів у другій її стадії, що базується на об'єктивних критеріях оцінювання техніки та моделюванні технічних дій залежно від етапу багаторічної підготовки, статі, індивідуальних особливостей скороходів;

- вперше розроблено методологію технічної підготовки легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, у системі багаторічного удосконалення на основі проведених теоретичних та експериментальних досліджень та обґрунтовано і систематизовано теоретичні, емпіричні та науково-практичні її складові;

- вперше розроблено та обґрунтовано багатофункціональні біомеханічні моделі основних елементів технічних дій легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, з урахуванням інформативних показників, що впливають на досягнення спортивного результату у системі багаторічного удосконалення з використанням штучних нейронних мереж;

- вперше обґрунтовано наукові рекомендації до використання багатофункціональних біомеханічних моделей основних елементів технічних дій легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, у практиці технічної

підготовки у системі багаторічного удосконалення та експериментально підтверджено їх ефективність;

- вперше обґрунтовано основні елементи технічних дій легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, шляхом аналізу кінематичних і динамічних характеристик техніки, що впливають на досягнення спортивного результату у системі багаторічного удосконалення;

- набули подальшого розвитку та апробації на практиці методичні підходи до вибору змісту засобів технічної підготовки з урахуванням багатofункціональних біомеханічних моделей основних елементів технічних дій легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі;

- набули подальшого розвитку відомості про використання штучних нейронних мереж у процесі моделювання основних елементів технічних дій спортсменів та зокрема легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі;

- набули подальшого розвитку відомості про кінематичні та динамічні характеристики техніки, що впливають на досягнення спортивного результату у системі багаторічного удосконалення скороходів;

- набули подальшого розвитку відомості про сучасні підходи до тактики подолання змагальної дистанції провідних скороходів світу та України;

- підтверджено теоретико-методичні положення про важливість розгляду процесу технічної підготовки в аспекті системи багаторічного удосконалення спортсменів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі;

- підтверджено концептуальні основи технічної підготовки у спорті та доповнено їх в аспекті сучасних умов інтенсифікації тренувальної та змагальної діяльності скороходів.

Зауваження та запитання. Слід зазначити, що разом з вагомими здобутками та важливими результатами дисертаційна робота має певні недоліки дискусійного характеру:

1. У третьому розділі проаналізовано динаміку швидкості проходження дистанції 20 км у спортивній ходьбі на чемпіонатах світу та Кубках світу 2012–2024 рр., та Іграх Олімпіад 2012, 2016 та 2024 рр. (чоловіки – $n = 130$; жінки – $n = 130$) та визначено (стор.183), що здатність долати другу частину дистанції на високій швидкості є характерною особливістю, властивою призерам, а для спортсменів, які посіли 4–10-ті місця, характерним є рівномірне проходження дистанції. Враховуючи стабільність демонстрації результатів, притаманну спортсменам, які спеціалізуються в спортивній ходьбі на етапах максимальної реалізації індивідуальних можливостей та збереження вищої спортивної майстерності, постає питання щодо уточнення контингенту. В дисертаційній роботі дослідження результатів проходження дистанції 130 чоловік і 130 жінок передбачає аналіз результатів у різних змаганнях повторюваного контингенту чи різних спортсменів, адже динаміка руху пов'язана з вибором тактики. Такого ж уточнення потребує доцільність вибору різної кількості контингенту тренерів для проведених анкетувань.

2. Вбачаємо дискусійним обраний здобувачем підхід послідовності у представленні матеріалів дисертаційного дослідження від етапів максимальної

реалізації індивідуальних можливостей та збереження вищої спортивної майстерності до етапів попередньої базової і спеціалізованої базової підготовки, адже опанування технікою виконання змагальних дій відбувається у зворотному напрямку.

3. Дисертаційне дослідження визначає теоретико-методичні основи технічної підготовки легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, у системі багаторічного удосконалення. Потребує аргументації відсутність у представлених матеріалах досліджень технічної підготовки на початковому етапі, якому притаманні завдання «оволодіти широким комплексом рухових дій шляхом використання різноманітних імітаційних, спеціальнопідготовчих та допоміжних вправ переважно технічної та координаційної спрямованості», тобто закладення основ та засвоєння базових рухів саме техніки виконання, але про початковий етап згадується тільки у схемі методології (стор.324) та обґрунтуванні загальних кінцевих положень практичної методології (стор. 347).

4. Сучасна теорія та методика спортивного тренування пропонує п'ять основних способів модельних характеристик: допустимі діапазони, усереднені показники, мінімально-необхідні показники, максимально-достатні показники, максимальні показники. Здобувачем показано результати моделювання основних елементів технічних дій легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, у системі багаторічної підготовки (пп.4.3 стор.252), факторну структуру технічних дій (пп.4.3.1 стор.259) та багатофункціональні біомеханічні моделі техніки спортивної ходьби у системі багаторічної підготовки (пп.4.3.2 стор.267). На нашу думку, використання зазначеного варіанту градації модельних характеристик технічних дій легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, у системі багаторічної підготовки покращило б реалізацію багатофункціональних моделей на практиці.

5. Для перевірки ефективності багатофункціональних біомеханічних моделей основних елементів технічних дій легкоатлетів, які спеціалізуються у спортивній ходьбі, реалізовано 6-ти тижневу програму технічної підготовки зі спортсменами на етапі підготовки до відбіркових змагань у другому (весняно-літньому) макроциклі річного циклу підготовки на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей. Потребує уточнення доцільність значних змін впровадження програми зі спортсменками, враховуючи додаткові чинники, що пов'язані з особливостями жіночого організму.

6. Схема методології технічної підготовки легкоатлетів-сороходів у системі багаторічного удосконалення (стор.324 рис.6.1) містить розподіл на етапи багаторічного удосконалення з віковими показниками, що не відповідні розподілу на навчальні групи з урахуванням віку і спортивної підготовки Навчальної програми «Легка атлетика» для ДЮСШ, СДЮСШОР, ШВСМ та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю за авторством здобувача. Також схема (рис.6.1) містить загальновідомі види підготовки, з яких, переважно через призму технічної підготовки, у матеріалах

дисертаційного дослідження аналізувались фізична, тактична і інтегральна, тоді як питання теоретичної і психологічної не досліджувались зовсім.

7. У додатках відсутні для ознайомлення питання проведеного анкетування, інтерв'ювання і анкетування із застосуванням методу експертних оцінок.

Висновок. Проаналізувавши матеріали публікацій за темою дисертаційного дослідження та її повний текст, наявні підстави зробити висновок, що отримані автором результати є значним досягненням щодо формування цілісної системи знань про оптимізацію процесу технічної підготовки легкоатлетів на прикладі спортивної ходьби у системі багаторічного удосконалення. В цілому, дисертація Сovenка С.П. це закінчене наукове дослідження, що має важливе фундаментальне та прикладне значення. За спрямованістю та змістом дисертація повністю відповідає паспорту спеціальності, за яким відбувається захист: 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. Таким чином, за обсягом проведених досліджень, актуальністю вирішених завдань, якістю і достовірністю отриманих результатів, дисертаційна робота Сovenка С.П. «Теоретико-методичні основи технічної підготовки легкоатлетів у системі багаторічного удосконалення (на прикладі спортивної ходьби)» відповідає всім вимогам щодо докторських дисертацій - п. 7 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.21 №1197 щодо докторських дисертацій, а її автор Сovenко Сергій Петрович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт.

Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор,
професор кафедри фізичного виховання та педагогіки спорту
Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Руслана СУШКО

ВЛАСНИЙ ПІДПИС

Р. Сушко

ЗАСВІДЧУЄ

Київ. н.д. фак. зх. Проф. В.
15.11.2026